

การพัฒนานวัตกรรมการสอนวรรณคดี แบบปัญญาวิถี

Development of Innovation for Teaching Literature Using the Wisdom Approach

พระปลัดนัทธี วชิรญาโณ (เพชรบุรี)¹, จันทัส ทองช่วย², นิดา มีสุข³,

Phrapahlad Nattee Wachirayano (Phetchburi), Chanthas Thongchuay, and Nida Meesuk

¹นิสิตหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยทักษิณ ²อาจารย์สาขาวิชาภาษาไทย คณะ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ ³ผู้ช่วยศาสตราจารย์สาขาวิชาภาษาไทย

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

ABSTRACT

The objectives of this research were to develop Thai literature instructional model using the wisdom approach, a systematic teaching procedure focusing on the training of literature critique to learner. The basis of this approach evolved around the Buddhist concept of wisdom in the principle of dharma. The dharma process is applied to the five steps of teaching: engagement, exploration, inquiry of the cause, practice and elaboration. Each of these steps have been integrated by researcher based on the instructional model for literature, cooperative learning, and mind-mapping, in addition to the extra learning in compliance to the Buddhist concept of wisdom. The developed instructional innovation was initially reviewed by experts in the field, teachers responsible for teaching literature as well as students who have undergone learning from this innovative approach. The data analyzed using such statistics as arithmetic means ($\bar{x}$) and standard deviation (S.D.). The findings of the study reveal the following.

Twelve experts in the field of curriculum and teaching and those in the field of literature rank the wisdom approach instructional innovation at the highest level of suitability ($\bar{x} = 4.64$, S.D. = .53). A tryout by six teachers of Matthayomsuksa 1-6 also reveals instructional innovation with the wisdom approach to be at the highest level of suitability ($\bar{x} = 4.51$, S.D. = .50). In addition, students in Matthayomsuksa 1-6 who have been taught with the wisdom approach rank the innovative wisdom approach to be at the high level of suitability ($\bar{x} = 4.24$, S.D. = .66)

Keywords : Thai literature instructional model using the wisdom approach.

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนานวัตกรรมการสอนวรรณคดี แบบปัญญาวิถี วิธีสอนเชิงระบบสำหรับฝึกฝนระเบียบวิธีวรรณคดีวิจารณ์แก่ผู้เรียน โดยมีแนวคิดตั้งต้นจากหลักธรรมเพื่อปัญญาแตกฉานแห่งพุทธธรรมเป็นมโนทัศน์หลัก จากนั้นจึงนำกระบวนการดังกล่าวมาประยุกต์เป็นกระบวนการสอน 5 ขั้นตอน คือ ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ขั้นรู้ชัดใน

เรื่องราว ชั้นสืบสาวเหตุปัจจัย ชั้นก้าวสู่ปฏิบัติการ และชั้นคิดบนฐานความรู้ โดยแต่ละชั้นผู้วิจัยได้บูรณาการการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดฐานวรรณคดี การเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิคการทำแผนผังความคิด และเทคนิคการเสริมต่อการเรียนรู้ให้เกิดความสอดคล้องภายใต้โมทัศน์หลักดังกล่าว โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิ ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้วิชาภาษาไทยประเมินคุณภาพ และสอบถามความคิดเห็นจากผู้เรียนที่เรียนวิชาภาษาไทยด้วยนวัตกรรมดังกล่าว เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์สถิติจากค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ซึ่งผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

ผู้ทรงคุณวุฒิด้านหลักสูตรและการสอน และผู้ทรงคุณวุฒิด้านการเรียนการสอนภาษาไทย จำนวน 12 คน ประเมินคุณภาพว่า นวัตกรรมการสอนวรรณคดี แบบปัญญาวีถี มีคุณภาพที่ระดับเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{x} = 4.64$) และ (S.D. = .53) และหลังจากครูผู้สอนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 จำนวน 6 คน ทดลองใช้นวัตกรรมการสอนวรรณคดี แบบปัญญาวีถี เพื่อประเมินคุณภาพพบว่า นวัตกรรมมีคุณภาพที่ระดับเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{x} = 4.51$) และ (S.D. = .50) ส่วนผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 ที่เรียนวิชาภาษาไทย ด้วยนวัตกรรมการสอนวรรณคดี แบบปัญญาวีถี มีความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีการเรียนการสอนในภาพรวมว่า มีคุณภาพในระดับเหมาะสมมาก ($\bar{x} = 4.24$) และ (S.D. = .66)

คำสำคัญ: นวัตกรรมการสอนวรรณคดี แบบปัญญาวีถี

บทนำ

วรรณคดีกระจัดกระจายกันตามจิตของวิญญาณกวี โดยมีสุนทรียภาพเป็นเครื่องสื่อสาร ผสานการสืบสรรค์ทางความรู้เกิดจนเกิดผลผลิตภาพคือ ความกลมกลืนด้วยการนำภาษาวรรณศิลป์มาเป็นเครื่องบันทึกภาพจำลองชีวิต อันสัมพันธ์อย่างแนบแน่นกับวัฒนธรรม ภูมิปัญญา ค่านิยม อุดมคติ ตลอดจนสภาพสังคมในช่วงเวลาที่กวีสื่อสารรจนาผ่านบทประพันธ์ ระบบคุณค่าที่สร้างสรรค์แห่งวรรณคดีจึงเป็นบทเรียนอันควรค่าแก่การเรียนรู้ กุสุมา รักขมณี (2547 : 13) กล่าวถึงปรัชญาการศึกษาวรรณคดีสรุปได้ว่า “วรรณคดีเป็นวิชาที่มีปรัชญาสำคัญ คือ การเรียนรู้มนุษย์ เพื่อให้เกิดความเข้าใจอันดีต่อกัน โดยมุ่งสร้างคนให้เป็นมนุษย์ผู้มีปัญญา รู้จักตัวเอง รู้ว่ามีกำลังความสามารถอย่างไร จะนำไปใช้ประโยชน์แก่ตนและสังคมอย่างไร ตลอดจนรู้จักใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างสงบสุข และถูกต้องตามทำนองคลองธรรม” การศึกษาวรรณคดีจึงเป็นการทำความเข้าใจความเป็นมนุษย์ ผ่านมุมมองของกวีผู้มีวัฒนธรรมการสรรค์สร้างและสื่อสารเรื่องราวผ่านถ้อยคำอันทรงพลัง จนกระทั่งผู้ศึกษาสามารถสัมผัสถึงโลกทัศน์อันแหลมคม อารมณ์อันประณีต และจินตนาการอันวิจิตร แต่เมื่อย้อนมองโลกแห่งวรรณศิลป์ศึกษาตามที่เห็นและเป็นผู้กลับพบว่า การศึกษาวิชาดังกล่าวมีปัญหาอย่างยิ่ง ดังที่ ดวงมน จิตจำนงค์, ยุธัตถ์ บุญสนิท, ไซยิดา มณีใส, วีรวัฒน์ อินทรพร, กอบกาญจน์ ภิญโญมารค และวิมลมาศ ปุชชากุล (2555 : 27-28) กล่าวโดยสรุปได้ว่า ผู้สอนที่เห็นคุณค่าของการสร้างสรรค์วรรณศิลป์แม้จะมีความสุขใจต่อการอ่านของตน แต่อาจไม่เพียงพอต่อความเหนื่อยยาก ลำบากใจที่ต้องหาวิธีสอนให้เยาวชนเดินไปสู่ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา และคงไม่มีวิธีการใดเพียงอย่างเดียวเป็นสิ่งที่ดีที่สุด แต่ระเบียบวิธีที่เห็นพ้องกันว่าจำเป็นต้องมีคือ วรรณคดีวิจารณ์ ดังนั้นการปรับวิธีเรียน เปลี่ยนวิธีสอนจึงเป็นพันธกิจอันสำคัญ เพราะวิธีการที่หลากหลายย่อมนำไปสู่การพัฒนาการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความสนใจและศักยภาพของผู้เรียน โดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดที่ผู้เรียนจะได้รับจากการศึกษา

ผู้วิจัยจึงสร้างและพัฒนานวัตกรรมการสอนวรรณคดี อันมีมโนทัศน์หลักคือ หลักธรรมเพื่อปัญญา แดกฉานแห่งพุทธธรรมที่มีหลักสำคัญคือ การจับประเด็นได้ การตีประเด็นแตก การใช้ภาษาสื่อสารองค์ความรู้และความสามารถในการนำองค์ความรู้ไปใช้ได้อย่างทันการ มาเป็นแนวคิดตั้งต้นและกระบวนการจัดการเรียนรู้

โดยปรับข้อขึ้นตอนจากหลักสูตรภาษาบาลีสู่ภาษาไทยดังนี้ 1. ขั้นรู้ชัดในเรื่องราว (อรรถปฏิสัมพันธ์) 2. ขั้นสืบสาวเหตุปัจจัย (อัมมปฏิสัมพันธ์) 3. ขั้นก้าวสู่ปฏิบัติการ (นิรุตติปฏิสัมพันธ์) และ 4. ขั้นคิดบนฐานความรู้ (ปฏิภาณปฏิสัมพันธ์) ที่เป็นคุณสมบัติของมนุษย์ผู้เกี่ยวข้องกับการสื่อสาร ซึ่งข้อที่ 1 และ 2 เป็นกระบวนการรับสารอย่างประณีต ส่วนข้อ 3 และ 4 เป็นกระบวนการส่งสาร โดยนำการรับรู้ด้วยปัญญามาใช้ประโยชน์ ให้เกิดผลสัมฤทธิ์ และเมื่อพิจารณาปรากฏการณ์แห่งหลักสูตรเดิมผ่านมุมมองแบบใหม่ เพื่อศึกษาและตีความพบว่า หลักสูตรดังกล่าวเป็นแนวทางสร้างสรรค์ที่สนับสนุนผลลัพธ์ทางการศึกษา คือ สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่กระทรวงศึกษาธิการ (2551 : 6 - 7) กล่าวถึง ความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา และทักษะการใช้ชีวิต อย่างสอดคล้อง จากนั้นผู้วิจัยจึงสังเคราะห์และบูรณาการสาระสำคัญแห่งองค์ประกอบของทฤษฎีการเรียนรู้อันสมสมัย ได้แก่ การเรียนรู้ตามแนวคิดฐานวรรณคดี การเรียนรู้แบบร่วมมือ การสร้างแผนผังความคิด และการเสริมต่อการเรียนรู้ ให้เกิดความสอดคล้องภายใต้หลักสูตรเพื่อปัญญาอันแตกฉานอันเป็นมโนทัศน์หลักดังกล่าว

ดังนั้นการสอนวรรณคดี แบบปัญญาวิถี จึงเกิดจากการส่องทางระหว่างศาสตร์ ด้วยการจัดวางและผสมผสานองค์ประกอบ เพื่อตอบโจทย์การสังสมสมรรถนะการเรียนรู้ต่อการอ่าน และการนำเสนอผลงานอย่างเป็นเหตุเป็นผล โดยฝึกฝนทักษะทางภาษาไทยควบคู่กับการเรียนรู้วรรณคดีไทย อย่างมีปฏิสัมพันธ์ อันสอดคล้องตามธรรมชาติการเรียนรู้ภาษา ด้วยการพัฒนาวิธีสอนเชิงระบบตามกระบวนการพุทธศรัทธาวิถีแห่งปัญญา ท่ามกลางยุคปฏิรูปการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนานวัตกรรมการสอนวรรณคดี แบบปัญญาวิถี

วิธีการวิจัย

1. ขั้นศึกษา ตรวจสอบปัญหาและความต้องการที่มีต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนวิชาภาษาไทย สาระวรรณคดีและวรรณกรรม ด้วยการสังเคราะห์ทฤษฎีวรรณคดีศึกษาจากเอกสาร ตำรา และศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้จากตัวอย่างวิทยานิพนธ์ระดับคุณวุฒิปบัณฑิตและมหาบัณฑิตในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา

2. ขั้นออกแบบ ศึกษาหลักสูตรเพื่อปัญญาแตกฉาน (ปฏิสัมพันธ์) และแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้อันสมสมัย เพื่อออกแบบนวัตกรรมการสอนวรรณคดี แบบปัญญาวิถี จากนั้นจึงจัดทำคู่มือการใช้วรรณกรรม และแผนพืชนำ เพื่อนำนวัตกรรมการสอนไปให้ผู้บริหารฝ่ายวิชาการ และครูผู้สอนวิชาภาษาไทย จำนวน 3 คน ประเมินคุณภาพพบว่า นวัตกรรมดังกล่าวมีค่าเฉลี่ยทางสถิติที่ 4.53 จากคะแนนเต็ม 5 แปลผลได้ว่า นวัตกรรมมีคุณภาพระดับสูงมาก (พระปลัดนันทิ วชิรญาณโณ, 2554 : 1) ทั้งนี้เพื่อให้มั่นใจว่านวัตกรรมมีความเหมาะสมที่จะนำมาพัฒนาคุณภาพต่อไป

3. ขั้นพัฒนา นำนวัตกรรมการออกแบบและสร้างขึ้นไปเสนอต่อประธานและกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ เพื่อนำข้อมูลที่ได้รับมาปรับปรุงแก้ไข และทดลองใช้ด้วยตนเอง จากนั้นจึงนำนวัตกรรมไปเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิด้านหลักสูตรและการสอน และการเรียนการสอนภาษาไทย จำนวน 12 คน เพื่อพิจารณา และประเมินคุณภาพ โดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนานวัตกรรม และแบบประเมินคุณภาพนวัตกรรม เพื่อนำข้อมูลที่ได้กลับมาพัฒนานวัตกรรมอีกครั้ง

4. ขี่นนำไปใช้ จัดประชุมครูผู้สอนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 6 คน เพื่อแนะนำ และให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้นวัตกรรมเพื่อให้ครูผู้สอนนำไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 1-6 ชั้นละ 1 ห้องเรียน รวม 157 คน เมื่อสิ้นสุดกิจกรรมการเรียนการสอน ครูผู้สอนทำแบบประเมินคุณภาพนวัตกรรม และผู้เรียนทำแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนการสอนด้วยวิธีการดังกล่าว

5. ขี่นสรุปผล สันทนาสอบถามความคิดเห็นจากครูผู้สอนที่ทดลองและประเมินการใช้วัตกรรม โดยนำข้อมูลที่ได้จากการจัดการเรียนการสอนมาอภิปราย วิเคราะห์ ตรวจสอบ จากนั้นจึงนำผลการประเมิน และข้อเสนอแนะมาสรุปผล เพื่อประเมินคุณภาพ ปรับปรุง และพัฒนานวัตกรรมการสอนวรรณคดี แบบปัญญาวิถี พร้อมคู่มือที่สมบูรณ์

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่องการพัฒนาวัตกรรมการสอนวรรณคดี แบบปัญญาวิถี สรุปได้ดังนี้

1. ด้านนวัตกรรมการสอนวรรณคดี แบบปัญญาวิถี

หลังจากผู้วิจัยศึกษาและสังเคราะห์ความคิดเห็นของประธานและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ทรงคุณวุฒิ รวมไปถึงครูผู้สอนที่ใช้วัตกรรมการสอนวรรณคดี แบบปัญญาวิถี อันมีลักษณะคู่ขนานระหว่างการฝึกทักษะภาษากับการวินิจฉัยวรรณคดี ปรากฏเป็นวิธีสอน 5 ขั้น ดังนี้

1.1 ขี่นนำเข้าสู่บทเรียน โดยการทำความเข้าใจวิธีการเรียนรู้ ตามวิธีสอนแบบปัญญาวิถี และทำกิจกรรมเพื่อเตรียมความพร้อม เช่น การแบ่งกลุ่มผู้เรียน การเล่าเรื่องย่อ การกล่าวถึงประเด็นที่น่าสนใจในวรรณคดี เรื่องที่ใช้ในการเรียนรู้ เป็นต้น

1.2 ขี่นรู้ชัดในเรื่องราว ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยวิธีการอ่านแบบร่วมมือ เพื่อร่วมกันอ่านทำความเข้าใจคำ และความ แล้วสร้างแผนผังความคิดเพื่อลำดับโครงสร้างด้านเนื้อหา จากนั้นจึงนำเนื้อหาที่ได้มาเรียบเรียงลงในแบบบันทึกรายบุคคล

1.3 ขี่นสืบสาวเหตุปัจจัย ผู้เรียนแต่ละกลุ่มเลือกประเด็นที่ต้องการศึกษาในด้านเนื้อหา หรือภาษา อย่างใดอย่างหนึ่งตามอรรถลักษณะของเรื่องที่มีความสอดคล้องเชื่อมโยงกับตัวชี้วัด และศักยภาพของผู้เรียน โดยมีครูผู้สอนเป็นที่ปรึกษา และกำหนดประเด็นที่ศึกษาหรือให้ผู้เรียนกำหนดประเด็นเองในกรณีที่ฝึกระเบียบวิธีวรรณคดีวิจารณ์มาอย่างเพียงพอ จากนั้นผู้เรียนร่วมกันวิเคราะห์ ตีความด้วยทวรรณคดี เพื่อร่วมกันเขียนแผนผังความคิดแสดงข้อมูลที่ได้จากการศึกษา และนำข้อมูลดังกล่าวมาเรียบเรียงเพิ่มเติมในแบบบันทึกต่อจากขั้นรู้ชัดในเรื่องราว

1.4 ขี่นก้าวสู่ปฏิบัติการ ผู้เรียนแต่ละกลุ่มสรุปประเด็นที่ศึกษา พร้อมทั้งนำเสนอเรื่องราวด้วยวาจา และแผนผังความคิดโดยสังเขป เพื่อชี้แจงการวินิจฉัยตามมุมมองที่กลุ่มได้สืบค้น โดยมีผู้สอนและผู้เรียนเป็นผู้ร่วมซักถาม แลกเปลี่ยนความคิดเห็น จากนั้นผู้เรียนสรุปคุณค่าจากการเรียนรู้วรรณคดีที่ศึกษา

1.5 ขี่นคิดบนฐานความรู้ ผู้สอนสรุปการเรียนการสอน โดยการเสริมต่อการเรียนรู้แก่ผู้เรียน ด้วยวิธีการต่าง ๆ ตามสมควร เช่น การสนทนาซักถามผู้เรียนเกี่ยวกับเรื่องที่ศึกษา โดยกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดบนฐานความรู้ การที่ผู้สอนเป็นตัวแบบการคิดในเรื่องสำคัญที่ผู้เรียนยังมองข้าม การยกกรณีศึกษา การสะท้อนผลการ

เรียนรู้เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ครั้งต่อไป เพื่อสรุป และเสริมต่อการเรียนรู้ ซึ่งสามารถใช้แทนการสอนซ่อมเสริม โดยมุ่งให้ผู้เรียนเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม และมีการบันทึกสรุปผลการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนนำประสบการณ์การเรียนรู้ไปใช้ในการเรียนครั้งต่อไป

ทั้งนี้รายละเอียดข้อมูลของนวัตกรรมการสอนวรรณคดี แบบปัญญาวิถี ผู้วิจัยได้จัดทำเป็นคู่มือการใช้ นวัตกรรมในวิทยานิพนธ์ฉบับดังกล่าว

2. ด้านคุณภาพของนวัตกรรมการสอนวรรณคดี แบบปัญญาวิถี

2.1 คุณภาพของนวัตกรรมการสอนวรรณคดี แบบปัญญาวิถี จากผู้ทรงคุณวุฒิพบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิด้าน หลักสูตรและการสอน และผู้ทรงคุณวุฒิด้านการเรียนการสอนภาษาไทย จำนวน 12 คน ประเมินคุณภาพว่า นวัตกรรมการสอนวรรณคดี แบบปัญญาวิถี มีคุณภาพโดยรวมอยู่ที่ระดับเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{x} = 4.64$) และเมื่อ พิจารณารายข้อพบว่า การใช้ชื่อ วัตถุประสงค์ของนวัตกรรม แนวคิดทฤษฎีที่นำมาใช้ สมรรถนะในการพัฒนา ศักยภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างเป็นระบบ ความเหมาะสมของกิจกรรม การส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ของผู้เรียน และ กระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตลอดจนความสอดคล้องกับสภาพการศึกษาในปัจจุบันของนวัตกรรม ดังกล่าว อยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด ส่วนด้านความน่าสนใจ และความสามารถในการแก้ปัญหาการจัดการเรียนรู้ มีคุณภาพอยู่ที่ระดับมาก

2.2 คุณภาพของนวัตกรรมการสอนวรรณคดี แบบปัญญาวิถี จากครูผู้สอน สรุปได้ว่า หลังจาก ครูผู้สอนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 จำนวน 6 คน ทดลองใช้และประเมินคุณภาพพบว่า นวัตกรรมมีคุณภาพโดยรวม ระดับเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{x} = 4.51$) และเมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ความเหมาะสมของกิจกรรม กระบวนการพัฒนา ผู้เรียนที่สอดคล้องกับธรรมชาติการเรียนรู้ภาษา กระบวนการเรียนรู้เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และการส่งเสริม ปฏิสัมพันธ์ผู้เรียน ตลอดจนความสามารถในการพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างเป็นระบบ มีคุณภาพที่ ระดับเหมาะสมมากที่สุด ส่วนด้านความเหมาะสมของชิ้นนวัตกรรม ความยืดหยุ่นที่สามารถปรับใช้ ความสะดวก ต่อการนำไปใช้หรือการวางแผนจัดการเรียนการสอน และความน่าสนใจของวิธีการสอน ตลอดจนความสอดคล้อง ระหว่างวิธีการสอนกับสภาพการศึกษาในปัจจุบัน มีคุณภาพที่ระดับเหมาะสมมาก

2.3 คุณภาพของนวัตกรรมการสอนวรรณคดี แบบปัญญาวิถี จากผู้เรียนพบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 1-6 จำนวน 157 คน ที่เรียนวิชาภาษาไทย ด้วยนวัตกรรมดังกล่าว มีความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีการเรียนการสอนใน ภาพรวมว่า มีคุณภาพในระดับเหมาะสมมาก ($\bar{x} = 4.24$) และเมื่อพิจารณารายข้อพบว่า นักเรียนเข้าใจและสามารถ ปฏิบัติตามวิธีการเรียน ผู้เรียนเข้าใจเรื่องที่เรียนรู้ วิธีสอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง วิธีสอนส่งเสริมให้ ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิด วิธีการสอนน่าสนใจ ผู้เรียนต้องการที่จะเรียนรู้ วิธีสอนฝึกฝนทักษะการใช้ภาษาให้กับ ผู้เรียน วิธีสอนเหมาะสมกับเนื้อหาที่เรียน วิธีสอนส่งเสริมให้ผู้เรียนทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และผู้เรียนสามารถนำ วิธีการเรียนรู้ไปใช้กับการอ่านประเภทอื่น ตลอดจนผู้เรียนชอบเรียนด้วยวิธีสอนแบบปัญญาวิถี โดยทุกข้อดังกล่าว มีคุณภาพความเหมาะสมอยู่ที่ระดับมาก

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง การพัฒนานวัตกรรมการสอนวรรณคดี แบบปัญญาวิถี อภิปรายผลได้ ดังนี้

1. กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิด้านหลักสูตรและการสอน และกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิด้านการเรียนการสอนภาษาไทย ประเมินคุณภาพนวัตกรรมการสอนวรรณคดี แบบปัญญาวิถีว่า มีคุณภาพโดยรวมอยู่ที่ระดับเหมาะสมมากที่สุด เนื่องจากเหตุผลดังต่อไปนี้

1.1 นวัตกรรมการสอนวรรณคดี แบบปัญญาวิถี มีแนวคิดตั้งต้นจากหลักธรรมเพื่อปัญญาอันแตกฉานแห่งพุทธธรรม เป็นการเอื้อให้ศาสตร์หลายแขนงส่องทางแก่กัน

1.2 หลักธรรมเพื่อปัญญาอันแตกฉานแห่งพุทธธรรมมีความเป็นอภิปรัชญา หรือมีคุณค่าเหนือกาลเวลา แต่บางครั้งการสังเคราะห์สาระต้องอาศัยความคิด ดังที่ เจตนา นาควัชระ (2555 : 233) กล่าวไว้สรุปได้ว่า หากตีความที่ความลุ่มลึกทางความคิด หรือถ่ายทอดจากภาษาหนึ่งสู่อีกภาษา หรือผ่านกาลเวลายาวนาน ดังกรณี พระคัมภีร์แห่งศาสนา การตีความเป็นสิ่งเลี่ยงไม่ได้ และเมื่อผู้วิจัยได้พิจารณาปรากฏการณ์แห่งหลักธรรมเดิมผ่านมุมมองแบบใหม่ เพื่อศึกษาและตีความแล้วพบว่า หลักธรรมปฏิสัมพันธ์ อันประกอบด้วย ความแตกฉานด้านความหมาย ความแตกฉานในตัวประเด็น ความแตกฉานในภาษาการสื่อสาร และการนำความรู้ไปใช้อย่างทันการชาญฉลาด เป็นแนวทางสร้างสรรค์ที่สนับสนุนผลลัพธ์ทางการศึกษา คือ สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่ กระทรวงศึกษาธิการ (2551 : 6 - 7) กล่าวถึง ความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้ทักษะชีวิต อย่างสอดคล้อง และยังเป็นฐานต่อความสามารถในการใช้เทคโนโลยี โดยใช้คนเป็นรากฐานการพัฒนา ด้วยกระบวนการการสร้างเสริมสมรรถนะการรับข้อมูลข่าวสาร

1.3 ปฐมบทแห่งการจัดวางองค์ประกอบของนวัตกรรมการสอนวรรณคดี แบบปัญญาวิถี ผู้วิจัยใช้หลักธรรมเพื่อปัญญาแตกฉานแห่งพุทธธรรมเป็นแนวทาง ทำให้กระบวนการรับรู้จากการอ่าน และการนำเสนอผลงานอย่างเป็นเหตุเป็นผลมีความสมบูรณ์ สอดคล้องกับผลวิจัยของ ครุณี ชูประยูร (2547 : 267-268) สรุปได้ว่า หลักธรรมในพระไตรปิฎกเป็นสิ่งอันทรงคุณค่าหาประมาณมิได้ ผู้เกี่ยวข้องกับการพัฒนานักศึกษา สามารถน้อมนำหลักธรรมในพระไตรปิฎกมาพัฒนานักศึกษาได้ทุกด้าน ทั้งด้านกาย พุทธิกรรม จิตใจ สังคม และสติปัญญา

1.4 แนวคิดและทฤษฎีอันสมสมัยที่ผู้วิจัยนำมาบูรณาการผ่านการสังเคราะห์สาระสำคัญแห่งองค์ประกอบของแต่ละทฤษฎี จนเกิดภาวะความกลมกลืนเป็นปัจจัยเอื้อในการเข้าถึงมโนทัศน์หลักคือ หลักธรรมที่มีความสอดคล้องกับการพัฒนาสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน และการใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดฐานวรรณคดี ทำให้ผู้นำนวัตกรรมไปใช้เห็นแนวทางการสอนตามที่ปรากฏในตัวบท ซึ่งมีความสอดคล้องกับตัวชี้วัดขั้นปี และตัวชี้วัดช่วงชั้น

1.5 การศึกษาเอกสารด้านการเรียนการสอนวรรณคดีทำให้พบว่า วรรณคดีศึกษาเป็นสิ่งที่มีความท้าทาย สอดคล้องกับที่ ดวงมน จิตจันทร์ และคณะ (2555 : 27-28) กล่าวโดยสรุปได้ว่า ผู้สอนที่เห็นคุณค่าของการสร้างสรรค์วรรณศิลป์แม้จะมีความสุขใจต่อการอ่านของตน แต่อาจไม่เพียงพอต่อความเหนื่อยยาก ลำบากใจที่ต้องหาวิธีสอนให้เยาวชนเดินไปสู่ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา และคงไม่มีวิธีการใดเพียงอย่างเดียวเป็นสิ่งที่ดีที่สุด แต่ระเบียบวิธีที่เห็นพ้องกันว่าจำเป็นต้องมีคือ วรรณคดีวิจารณ์ ดังนั้นวิธีสอนแบบปัญญาวิถีจึงกลายเป็นสิ่งที่มีคุณค่า เพราะเป็นวิธีการหนึ่งที่สอนให้ผู้เรียนสังสมทักษะการคิดเชิงวิจารณ์ แม้จะไม่ใช่วิธีที่ดีที่สุดในทุกกรณี

2. กลุ่มครูผู้สอนที่ทดลองใช้วัตกรรมการสอนวรรณคดี แบบปัญญาวีธี ได้ประเมินคุณภาพว่า มีคุณภาพโดยรวมอยู่ที่ระดับเหมาะสมมากที่สุด ด้วยเหตุผลดังต่อไปนี้

2.1 การสร้างและพัฒนานวัตกรรมการสอนวรรณคดี แบบปัญญาวีธี เป็นวิธีการเชิงระบบที่มีระเบียบวิธีในการศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์ และบูรณาการความรู้อย่างเป็นระบบตามระเบียบวิธีการวิจัย

2.2 การสร้างและพัฒนานวัตกรรมการสอนวรรณคดี แบบปัญญาวีธี ได้ผ่านการพิจารณาจากอาจารย์ผู้เป็นประธานและกรรมการผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านหลักสูตรและการสอน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการเรียนการสอนภาษาไทย และการทดลองใช้วัตกรรมการสอนด้วยตนเองโดยผู้วิจัย ทำให้คู่มือการใช้วัตกรรมการดังกล่าวมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เมื่อครูผู้สอนนำไปใช้อาจมีการปรับเปลี่ยนการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าในเรื่องเล็กน้อยเท่านั้น

2.3 ก่อนการทดลองใช้วัตกรรมการสอนวรรณคดี โดยใช้วิธีสอนแบบปัญญาวีธี มีการสนทนาร่วมกันระหว่างผู้วิจัยกับครูผู้สอน เพื่อแนะนำนวัตกรรม และชี้แจงรายละเอียดของนวัตกรรม และระเบียบวิธีวิจัย รวมไปถึงการร่วมกันหาข้อสรุปเกี่ยวกับปัญหา และขอข้อเสนอแนะจากครูผู้สอน การทำความเข้าใจร่วมกันจึงทำให้การทดลองใช้วัตกรรมการสอนเป็นไปด้วยดี

2.4 ครูผู้สอนจากกลุ่มตัวอย่าง เห็นคุณค่าการพัฒนาทักษะการวินิจฉัย วิจารณ์วรรณคดี ที่ต้องใช้การฝึกทักษะที่ต่อเนื่อง ผู้สอนบางท่านจึงมีความเห็นว่า ตนควรจะนำวิธีการสอนแบบปัญญาวีธีมาทำการวิจัยในชั้นที่ตนสอน เพื่อให้ผู้เรียนเรียนรู้ระเบียบวิธีวรรณคดีวิจารณ์ต่อไป

3. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 จำนวน 157 คน ที่เรียนวิชาภาษาไทย ด้วยนวัตกรรมการสอนวรรณคดี แบบปัญญาวีธี มีความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีการเรียนการสอนในภาพรวมว่า มีคุณภาพในระดับเหมาะสมมาก เนื่องด้วยเหตุผลดังนี้

3.1 ครูผู้สอนได้ศึกษารายละเอียดของนวัตกรรมการสอนวรรณคดี แบบปัญญาวีธี เป็นอย่างดี ทำให้การเลือกเนื้อหาที่จะนำมาใช้กับวิธีการสอนมีความเหมาะสม

3.2 การที่ครูผู้สอนจะใช้วิธีการเชิงระบบในรูปแบบใหม่ รวมไปถึงการที่ต้องจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดฐานวรรณคดี ทำให้ต้องเตรียมตัว และทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องมากกว่าการสอนตามประสบการณ์ ทำให้ผู้เรียนได้รับการเรียนรู้จากระเบียบวิธีที่เป็นระบบ

3.3 ครูผู้สอนเห็นคุณค่าของการปูพื้นฐานความคิดเชิงวิจารณ์ ในการเรียนวรรณคดี จึงสามารถอธิบายให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของวรรณคดีวิจารณ์

3.4 การบูรณาการเทคนิคการเขียนแผนผังความคิดร่วมกันทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีปฏิสัมพันธ์ และทำให้ผู้เรียนสามารถลำดับโครงสร้างของเรื่องราว และความคิดอย่างเป็นรูปธรรม ผู้เรียนมีการพัฒนาความสามารถด้านทักษะการเขียนเพิ่มขึ้นตามลำดับ สอดคล้องกับข้อค้นพบของ กมล โพธิ์เย็น (2547 : 206) ซึ่งสรุปได้ว่า การจัดทำภาพร่างของความคิดให้เกิดความชัดเจนก่อนลงมือเขียนในงาน ทำให้สาระและความคิดของผู้เรียนต่อเนื่องเป็นระบบ แผนผังความคิดจึงเป็นแนวทางการพัฒนาทักษะการคิด และการเขียน

3.3 กระบวนการอ่านแบบปฏิสัมพันธ์ ทำให้ผู้เรียนที่มีพื้นฐานประสบการณ์ที่แตกต่าง ได้ร่วมกันคิด และทำความเข้าใจ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเกิดการค้นพบในการอ่านร่วมกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พรรณนา

เพิ่มพูน (2549 : 103) ที่พบว่า การอ่านแบบร่วมมือ ส่งเสริมการเรียนรู้มีส่วนร่วม และเปิดโอกาสให้นักเรียนแต่ละคนนำศักยภาพของตนมาเสริมสร้างความสำเร็จของกลุ่ม ด้วยการเปลี่ยนหน้าที่เป็นผู้นำตามบทบาทที่กำหนดให้ ปฏิสัมพันธ์จะกระตุ้นให้นักเรียนฝึกฝนการอ่านด้วยตนเอง ส่งผลให้เกิดความชำนาญ และเข้าใจวิธีอ่านมากขึ้น

3.4 ผู้เรียนมีทางเลือกในประเด็นการศึกษาที่ตนเองมีประสบการณ์ และสามารถเชื่อมโยง และแสวงหาองค์ความรู้เพิ่มเติมได้ รวมไปถึงได้รับฟังการวิจารณ์วรรณคดีเรื่องเดียวกันจากความคิดที่แตกต่าง ผู้เรียนจึงเกิดความคิดที่กว้างขวางออกไป

3.5 การวิจารณ์วรรณคดีในระบบการให้ผู้เรียนคิดเองเป็นสิ่งที่ยาก จึงต้องอาศัยการเสริมต่อการเรียนรู้จากครูผู้มีความเข้าใจและใส่ใจต่อผู้เรียน ดังนั้นวิธีการนี้จึงเป็นการสานสรรค์สัมพันธ์ภาพแห่งความปรารถนาดีจากครูผู้เรียนด้วยใจถึงใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเสริมต่อการเรียนรู้โดยผู้สอนยังทำให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักว่า จะนำความรู้และวิธีการเรียนรู้ไปใช้อย่างไร ซึ่งถือเป็นการขยายขอบเขตความรู้คิดของตน ดังที่ สมยศ ศรีบรรพต (2548 : 67 ; อ้างอิงจาก สุมาลี ชัยเจริญ : 19) อภิปรายผลวิจัยสรุปได้ว่า การเสริมต่อการเรียนรู้ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดโครงสร้างทางความรู้แก่ผู้เรียน 5 ลักษณะ ได้แก่ ช่วยสนับสนุน เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ ขยายฐานความรู้ ช่วยภารกิจของผู้เรียนเท่าที่เป็นไปได้ และผู้เรียนสามารถเลือกสิ่งที่ตนเองต้องการได้ตามเป้าหมาย

เอกสารอ้างอิง

- กมล โพธิ์เย็น. 2547. รูปแบบการพัฒนาความคิดอย่างเป็นระบบเพื่อสร้างเสริมความสามารถด้านทักษะการเขียนภาษาไทยของนักศึกษาระดับปริญญาตรี โดยใช้แนวทฤษฎีไตรอาร์จิกและวิธีการแบบสแกฟโฟลด์. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กระทรวงศึกษาธิการ. 2551. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- กุสุมา รักขมณี. 2547. วรรณสารวิจัย. กรุงเทพฯ : แม่คำผาง.
- เจตนา นาควัชร. 2555. ทางสายกลางแห่งการวิจารณ์. กรุงเทพฯ : โอเพ่นบุ๊ก
- ดร. ชูประยูร. 2547. การน้อมนำสาระสำคัญในพระไตรปิฎก เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนานิสิตนักศึกษา. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดวงมน จิตรจำนงค์, ยุธัตถ์ บุญสนิท, โชษิตา มณีใส, วีรวัฒน์ อินทรพร, กอบกาญจน์ ภิญโญมารค และวิมลมาศ ปุจฉากุล. 2555. การวิจารณ์บนเส้นทางวรรณคดีศึกษา. กรุงเทพฯ : อินทนิล
- พรรณนา เพิ่มพูน. 2549. ผลของการเรียนการสอนด้วยกลวิธีการอ่านแบบร่วมมือที่มีต่อความสามารถในการอ่านภาษาไทยเพื่อความเข้าใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา การสอนภาษาไทย คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมยศ ศรีบรรพต. 2548. ผลของการใช้สแคฟโฟลด์ของกิบบอนส์ในการสอนอ่านเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.